

MONOSTORI ÁDÁM – MONOSTORI ÉVA – NYÁRI KITTI: SZAKMAI KÉPZÉS – ELHELYEZKEDÉS

Jelen fejezetben vizsgáljuk a hazai felsőfokú ifjúságsegítő szakképesítés alakulását, továbblépési irányait; ezen túlmenően megnézzük, hogy a megszerzett szakképesítéssel milyen lehetőségek adódnak az elhelyezkedésre, azaz miként alakulnak a szakmai képzettséggel betölthető munkakörök.

Az ifjúságsegítő képzésekből kikerülő hallgatók munkájukat az egyre fontosabb területnek számító családon és iskolán túli harmadlagos szocializációs közegben végzik, célcsoportjukat egy nehezen definiálható, magukért már igen, másokért még felelősséget nem vállaló, kb. 10-30 éves korosztály jelenti. Az ifjúságsegítők, illetve ilyen szaktudással is rendelkező, más szakirányú végzettséggel rendelkező – szakemberek kulcsszerepet játszhatnak abban, hogy a fiatalok már a munkába lépés előtt elsajátíthassák az önálló életvitelhez, a munkavállaláshoz és a munkahelyen maradáshoz szükséges készségeket (Az ifjúságsegítő képzés interprofesszionális fejlesztése, 2012).

I. AZ IFJÚSÁGSEGÍTŐ KÉPZÉSI RENDSZER

Magyarországon³⁵ a felsőfokú szakképzés képzési ideje 4 félév, az oktatás megszervezhető teljes idejű képzésben, amely félévenként legalább 300 tanórából áll, szervezhető résziidős képzésként (esti vagy levelező formában, időtartalma a teljes idejű képzés tanóráinak 30-50%-a lehet) és távoktatásként. A felsőfokú szakképzés kreditrendszerű, a négy féléves képzési idő alatt 120 kredit szerzhető, amelyből a megegyező tartalmú, azonos képzési területre tartozó, meghatározott alapképzési szakon legalább 30, legfeljebb 90 kreditet be kell számítani. Felsőfokú szakképzést felsőoktatási intézmény csak abban az esetben indíthat, ha a felsőfokú szakképzés szakmacsoportjának, illetve a szakképesítésnek megfelelő képzési területen legalább alapképzést folytat, rendelkezik a szakmai és vizsgakövetelményben előírt eszközjegyzékkel, továbbá képes biztosítani az elméleti és gyakorlati oktatáshoz a megfelelő szervezeti, tárgyi és személyi feltételeket (Farkas, 2010).

Az ifjúságsegítő felsőoktatási szakképzés céljairól a képző intézményeknél tájékozódhatunk. A különböző karokon indított képzések felhívásaiban megjelennek az egyedi kínálatok is, azonban 2012-ig, a felsőoktatási szakképzés reformjáig nagyrészt a következőképp foglalhatjuk össze:

³⁵ A fejlett európai országok nagy többségében a felsőoktatás egyik fő tendenciája a felsőoktatás duális intézményrendszerének kialakulása. Ennek az az oka, hogy az egyetemi szektor mellett igény jelentkezett egy rövidebb tanulmányi idejű, gyakorlatra orientált képzést nyújtó intézményhálózat kiépülésére. Alapmodellnek a németországi tekinthető, ahol úgynevezett szakfőiskolák jöttek létre, hároméves képzési idővel. Ugyanakkor Németországban felsőfokú szakképzés a felsőoktatási intézmények szervezeti keretein kívül, a szakoktatási intézményekben is folyik. Az Egyesült Királyságban a felsőfokú szakképzés a felsőoktatási intézményekben és a középiskolákban egyaránt elérhető. Franciaországban a félfelsőfokú szakképzés az egyetemek szervezésében működik, de ilyen képzést nyújtanak a líceumok kétéves felsőfokú technikusokat képző szekciói is. Svájcban a felsőfokú szakképzés nem főiskolai jellegű intézmények, hanem inkább felsőfokú szakiskolák létesítésével jött létre. A külföldi példák alapján is láthatjuk, hogy felsőfokú szakképzés több országban a felsőoktatási intézményekben folyik, más államokban a középfokú szakoktatási intézményekben, egyes helyeken pedig mindkettőben. A felsőfokú szakképzés folytatására szervezett intézményeket magában foglaló külön intézménycsoportról azonban – mint a felsőoktatás külön szektoráról – Európában még nem beszélhetünk.

Az ifjúságsegítő szakképzés célja ifjúsági területen gyakorlati szakemberek képzése, akik ismerik és használják a szakmában alapvető, releváns információforrásokat és az adminisztrációt. Megfelelő szociológiai, társadalmpolitikai, pszichológiai, jogi, pedagógiai ismeretek birtokában képesek szakember irányítása mellett részfeladatok vállalására, felügyelete mellett pedig az emberek szociális és mentális problémáit kezelni. Képesek az érintettekkel és egyéb szakemberekkel együttműködésben fejlesztő-segítő beavatkozásra, közösségi aktivitás generálására, helyi társadalom szerepvállalásának elősegítésére, különböző társadalmi csoportok együttműködésének „facilitálására” (NyME, 2015).

A szakképzés szervezése során két nagyon fontos elv érvényesül:

- Az első mindenekelőtt, hogy olyan szakképzettséget szerezhessenek hallgatók, mely megállja az idő, a gyakorlat és a munkaerőpiac próbáját, tehát a megszerzett készségeket és tudást a munkaerőpiacon hatékonyan lehessen felhasználni.
- A második cél annak elérése, hogy a szakképzésben résztvevő hallgatók szándékaik szerint képesek legyenek a felsőoktatás alapképzéseibe, besorolási szakjaira bejutni és tanulmányukat tovább tudják folytatni, hogy ezáltal is javuljon munkaerő-piaci pozíciójuk.

A felsőfokú szakirányú ifjúságsegítő képzésre jelentkezőket (Reisz, 2012) három fő irányvonal jellemzi:

- a szakközépiskola befejezését követően nem tudják még pontosan, hogy mit akarnak, vagy
- nem jutottak be a felsőoktatási szakokra, illetve
- elavult, vagy nem használható szakképesítéssel/diplomával rendelkeznek.

II. AZ IFJÚSÁGSEGÍTŐ SZAKKÉPZÉS

Az ifjúságsegítő képzésben részt vevő hallgatók létszámát meghatározni nem könnyű, mert bár hivatalos statisztikák léteznek – mind a minisztériumi adatbázisban, mind az intézményeknél – azok sok esetben nem egyeznek, s sokszor eltérő bontásban állnak rendelkezésre. Hogy a hallgatói létszámadatok nincsenek teljesen összhangban bizonyos fokig természetesen érthető, hiszen akadnak hallgatók, akiket felvettek, de az adott tanévben nem, vagy nem abban az intézményben kezdtek meg tanulmányaikat, s természetesen halasztások, fellebbezések, pótfelvételek is előfordulnak.

A korábbi adatokra támaszkodva (Bíró-Nagy, 2009; Székely-Nagy 2010), azt kiegészítve vizsgáltuk az ifjúságsegítő képzést végző oktatási intézményeket, valamint a felvételt nyert hallgatói létszámokat (1. táblázat)³⁶.

³⁶ Vizsgálatunk nem terjedt ki a valóban beiratkozottakra, valamint a végzett hallgatói létszámokra és nem tettünk különbséget, hogy államilag finanszírozott, költségértételes, nappali, levelező, esti, vagy keresztféléves képzésre nyertek felvételt.

Intézmény	Település	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Össz:
Apor V. Kat. Főisk.	Budapest	0	0	0	0	0	7	11	0	0	0	0	0	18
Debreceni Egyetem	Debrecen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	15	15
Debreceni Egyetem - EK	Nyíregyháza	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10	10
Debreceni Egyetem - GYFK	Hajdúbö- szörmény	0	0	0	0	0	0	0	0	31	7	16	19	73
Debreceni Ref. Hittudományi E.	Debrecen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	35	15	12	62
Eötvös József Főiskola	Baja	0	0	48	29	23	37	29	26	25	15	0	0	232
ELTE	Budapest	0	44	48	52	38	34	78	86	70	36	0	10	496
Eszterházi K. Főiskola	Eger	0	0	69	64	56	47	50	48	40	18	0	0	392
Kaposvári Egyetem	Kaposvár	0	14	53	30	34	50	37	33	32	15	18	16	332
Károli Gáspár Református Egyetem	Budapest	0	0	0	0	0	0	8	19	7	14	35	48	131
Károli G. Ref. Egyetem	Nagykőrös	0	0	0	0	0	0	0	0	0	13	13	4	30
Kecskeméti Főiskola	Kecskemét	0	0	0	17	14	38	66	51	39	21	0	20	266
Kodolányi János Főiskola	Budapest	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	9	10
Kölcsey F. Ref. TF	Debrecen	0	0	0	0	13	26	27	37	32	0	0	0	135

Miskolci E. - CTFK	Sárospatak	0	0	32	23	18	66	0	0	14	0	0	0	153
Nyíregyházi Főiskola	Nyíregyháza	0	2	16	22	20	36	57	67	23	13	0	0	256
NyME – AK	Győr	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	21	21
NyME – MNSK	Szombathely	0	0	0	0	17	15	44	33	29	0	0	0	138
Pécsi TE	Pécs	14	91	121	74	65	51	48	55	32	19	21	21	612
Pécsi TE IGYK	Szekszárd	0	0	10	15	12	12	15	14	11	13	9	10	121
Pető András Főiskola	Budapest	0	0	0	0	0	0	12	27	15	15	0	0	69
Széchenyi I. Egyetem	Győr	0	0	0	0	0	0	12	30	23	13	0	0	78
Szegedi TE	Szeged	0	0	0	115	45	115	80	40	30	15	0	0	440
Szent István Egyetem	Gyula	0	0	0	0	0	1	3	7	4	0	0	0	15
Szent István Egyetem	Jászberény	0	0	0	0	0	62	12	10	11	0	0	0	95
Szent István E. - PK	Szarvas	0	0	0	0	0	26	20	17	6	14	0	10	93
Szent István Egyetem	Szolnok	0	0	0	0	0	3	9	3	2	0	0	0	17
Összesen:		14	151	397	441	355	626	618	603	476	276	128	225	4310

1. táblázat: Ifjúságsegítő szakképzésre felvételt nyert hallgatói létszám felsőoktatási intézmények szerint (forrás: saját szerkesztés az Educatio Nonprofit Kft. adatai alapján)

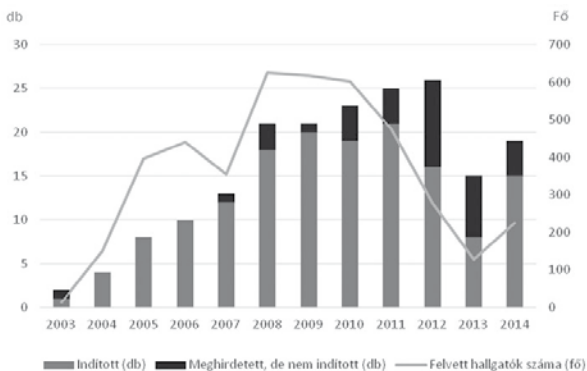
A felvi.hu adatbázisa alapján az ifjúságsegítő felsőfokú szakképzést kínáló, illetve indító felsőoktatási intézményeket vizsgáltuk 2003-2014 közötti időszakban, ahol két nagyobb változás jelentkezett: 2009-ben és 2012-ben.

2009-től már csak az új OKJ szerinti képzési struktúra szerint volt indítható az ifjúságsegítő szakképzés, s 2011. január 1-jétől érvényes Foglalkozások Egységes Osztályozási Rendszere (FEOR-08) önálló foglalkozásként kezeli az ifjúságsegítést (FEOR száma: 3515). A 2009-es új OKJ szerinti képzési struktúra, ami a kompetenciaalapúság és a modularitás felé mozdul el nagy lendületet adott a képző intézményeknek, így ebben az évben kimagaslóan magas számban hirdettek

képzéseket. A 2012-ben az ifjúságsegítő képzési és kimeneti követelmények (KKK) alapján kidolgozott kormányrendelet szabályozása újabb változásokat hozott, amelynek következménye a képzések indításának drasztikus csökkenését vonta maga után.

A képző intézmények számának növekedése maga után vonta a képzésbe felvételt nyert hallgatók létszámát is (1. ábra). A két terület együttes vizsgálatakor tapasztalható, hogy a szakma megjelenése 2011-ig, az önálló foglalkozásként való megjelenésig folyamatosan növekvő tendenciát mutat, s maga a felsőfokú ifjúságsegítő szakképzés 2009-ben a második legnépszerűbb felsőfokú szakképzési szakként jelenik meg (Fehérvári-Imre-Tomasz, 2010). A 2012-es Felsőoktatási Szakképzés KKK indulásának idejére azonban drasztikus visszaesés következik a szakképzést hirdető intézmények mellett a felvételt nyertek létszámában is.

1. ábra: Felsőfokú ifjúságsegítő képzést végző oktatási intézmények és felsőfokú képzésre felvett nyert hallgatói létszám (forrás: saját szerkesztés az Educatio Nonprofit Kft. adatai alapján)

Az elindított képzések területi lefedettségét illetően igyekeztünk összeszedni, hogy a felsőoktatási intézmények egy-egy adott településen hány évben tudtak képzést indítani (2. ábra) 2003-2014 között. A térkép jól szemlélteti, hogy az ifjúságsegítő képzés indítása területileg elszórt, ugyanakkor bőven található az országban olyan terület, ahol nincs elérhető távolságban ilyen képzés: Nógrád, Fejér³⁷, Veszprém, Komárom-Esztergom, valamint Zala megyékben egyáltalán nem volt hirdetett szakképzés, amelyből külön kiemelhető a Közép-dunántúli régió, ahol egyáltalán nem jelenik meg a felsőoktatás kínálatában az ifjúságsegítő szakképzés.

37 A Kodolányi János Főiskola ifjúságsegítő képzése Budapesten indult.

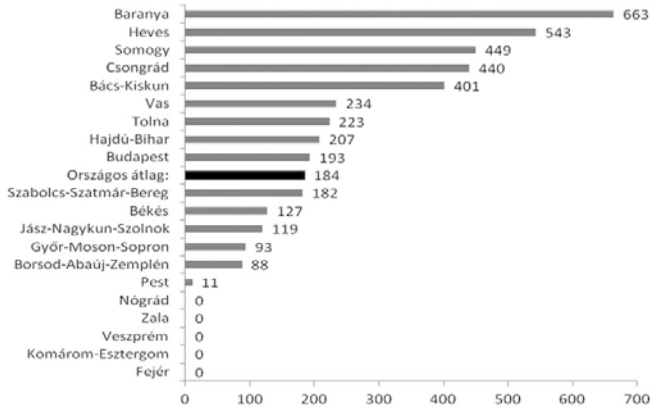
2. ábra: Az adott településen indult ifjúságsegítő képzések száma 2003-2014 között (db) (forrás: saját szerkesztés az Educatio Nonprofit Kft. adatai alapján)

Megnéztük, hogy a kutatott időszakban (2003-2014) miként alakulnak megyei szinten a felvett nyert ifjúságsegítő létszámai a megyei ifjúsági korosztály népességszámához viszonyítva, feltételezve azt, hogy valamennyi felvett nyert hallgató beiratkozott és képzést szerzett (3-4. ábra). Jól látható, hogy Baranya megye 2003-tól indított képzési kínálatával a legjobb átlagot hozza, míg azok a megyék, ahol nem indítottak szakképzést a legalacsonyabbak. Az országos átlagértéket a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei adatok adják. Azonban ha a 12-29 év közötti korosztályra nézzük az ifjúságsegítők számát, akkor Baranyában 1 ifjúságsegítőre 151 fiatal jut, míg – a legalacsonyabb mértékben értelmezhető megyében - Pest megyében ugyan ez az arány 9124 fő. Leegyszerűsítve egy szakképzett ifjúságsegítőre jutó korosztály az országos átlaggal számolva is 543 fő.

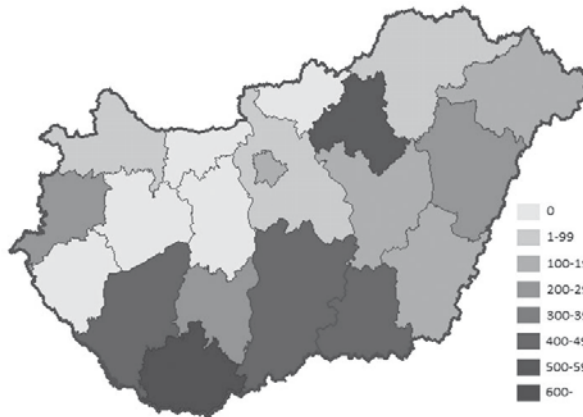
Ha feltételezzük, hogy felsőfokú szakképzés esetén nem jellemző a hallgatói mobilitás, azaz nem valószínű, hogy az ifjúságsegítő képzés végett az ország másik végében folytasson tanulmányokat, a képzések térbeli elhelyezkedésének problematikája rögtön világosabbá válik. A 100 ezer 12-29 éves lakosra jutóan meglehetősen kevés ifjúságsegítő hallgatót vettek fel 2003 és 2014 között az ország észak-nyugati felében. A Közép-Dunántúlon és Zala megyében egyáltalán nem folyt ilyen képzés, valamint Győr-Moson-Sopron megye 93-as értéke is jóval elmarad a 184-es országos átlagtól. A térségben egyedül Vas megye rendelkezik országos átlag feletti, de mégsem kiemelkedő értékkel. Ezzel szemben a Dél-Dunántúl mindhárom megyéjében, valamint Bács-Kiskun és Csongrád megyékben meglehetősen kedvező a mutató értéke. Tehát az ország déli fele mindenképpen kiemelkedik a 100 ezer 12-29 éves lakosra jutó felvett ifjúságsegítők számában. Az Alföld még nem említett megyében országos átlag körüli értékekkel találkozunk. Az Észak-magyarországi régióban meglehetősen változatos a kép. Míg Nógrád megyében egyáltalán nem volt ifjúságsegítő képzés, Borsod-Abaúj-Zemplén megyében pedig csupán 88 felvett ifjúságsegítő jutott 100 ezer 12-29 éves lakosra, addig Heves megye 543-as értéke országos viszonylatban a második legjobb. Pest megyében csak mutató jelleggel beszélhetünk ifjúságsegítő képzésről. A főváros esetén pedig ugyan

országos viszonylatban a legtöbb hallgatót vették fel ifjúságsegítő képzésre 2003 és 2014 között, de a nagyszámú célközönség miatt a fajlagos mutató értéke alig haladja meg az országos átlagot.

3. ábra: 100.000 fő 12-29 éves népességre jutó felvételt nyert ifjúságsegítők száma 2003-2014 között (forrás: saját szerkesztés az Educatio Nonprofit Kft. és a KSH adatai alapján)

4. ábra: 100.000 fő 12-29 éves korosztályra felvételt nyert ifjúságsegítők száma 2003-2014 között (forrás: saját szerkesztés az Educatio Nonprofit Kft. és a KSH adatai alapján)

III. AZ IFJÚSÁGSEGÍTŐ ASSZISZTENS-KÉPZÉS

A 2012-es KKK változás szociális és ifjúsági munka felsőoktatási szakképzésként hirdeti a korábbi ifjúságsegítő képzést, ami megtévesztő, hiszen a jelentkezők joggal feltételezhetik, hogy mindkét szakterületen kapnak alapvető ismereteket, majd a tapasztalatok alapján szakosodhatnak. A felvételnél azonban már el kell dönteni a jelentkezőnek, hogy szociális, vagy ifjúsági területen kíván tanulni, ami egyúttal behatárolja a BA szinten való továbbtanulás irányait is.

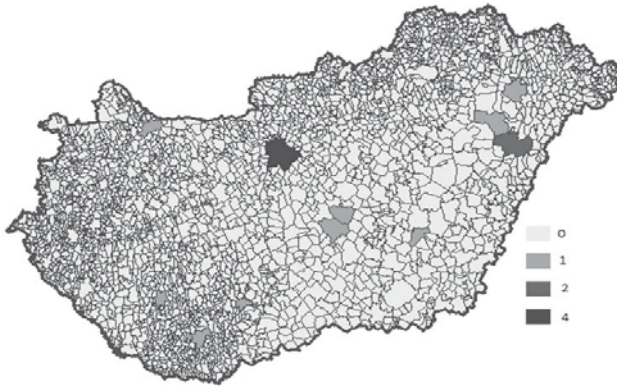
A képzést hirdető intézmény elméletileg a szakindításkor jelölheti a felsőfokú szociális munkás, vagy a felsőfokú ifjúságsegítő asszisztens szakirányt, vagy akár mind a kettőt. Azonban a képző intézmények karaira jellemző limitált létszám általában gátat szab mindkét szakirány indíthatóságának.

A jelenlegi felsőoktatási szakképzés célja ugyan megegyezik a korábban hirdetett képzési célokkal, de már szociális és ifjúsági szakemberekként határozza meg a szakemberi létet (Felsőoktatási Szakképzés KKK, 2012), ahol a megszerezhető tudást, ismeretet, tapasztalatot, jártasságot és képességeket az ifjúságsegítő (asszisztens) szakirányon:

- az ifjúságügygel összefüggő folyamatokban, fejlesztő beavatkozásokban, programokban, projektekben való együttműködés, feladatvállalás;
- a környezetében, mindennapos tevékenységében megjelenő emberi jogi vonatkozású kihívások felismerése, az emberi jogok képviselésére és védelmezésére való felkészültség;
- a civil, nonprofit és egyházi szektor szervezeteinek, működésének és jellemzőinek ismerete;
- a különböző társadalmi csoportok (pl. vallási, etnikai) kultúrájához kapcsolódó ismeretek a szolgáltatást igénybe vevők problémái iránti érzékenység, a szocializációs, életvezetési és mentálhigiénés nehézséggel küzdő fiatalok támogatása;
- a gyermek- és ifjúsági munkával, az önkéntességgel foglalkozó intézmények közötti eligazodási képesség;
- az ifjúsági folyamatok generálása, az ifjúság érzékenyítése, a fiatalok önkifejezési törekvéseinek támogatása;
- az ifjúsági munka módszereinek, eljárásainak alkalmazása;
- ifjúsági programok, rendezvények szervezése;
- az aktuális infokommunikációs technológiák (népszerű online és mobiltechnológiai alkalmazások) használata;
- a nem-formális tanulási környezetben alkalmazott módszerek használata;
- saját tanulási folyamatának önálló, hatékony irányítása;
- a gyermek és ifjúsági korosztály körében fejlesztő, támogató, segítő tevékenység végzésére szociális, közművelődési és pedagógiai területen;
- a szociális segítség alapfeladatainak ellátására a rászoruló fiatalok körében;
- információs és tájékoztató, tanácsadó tevékenység végzésére, ifjúsági szolgáltatás nyújtására;
- a fiatalok társadalmi részvételének, közösségi aktivitásának serkentésére;
- a gyermekek és fiatalok öntevékenységének, érdek- és jogérvényesítő tevékenységének elősegítésére;
- a gyermekeket és a fiatalokat célzó szolgáltatások együttműködésének kialakításában, fejlesztésében való közreműködésre;

- az ifjúsági munkával kapcsolatos adminisztrációs és dokumentációs tevékenység ellátására. 2014-ben a 2012-es változásoknak köszönhetően már az új felsőfokú ifjúságsegítő asszisztens képzés indulhatott el (5. ábra). Területi vizsgálat alapján az Észak-dunántúli területen hanyatlás tapasztalható, Szombathelyen egyáltalán nem, míg Győrött egy helyen sikerült elindítani a képzést. Az országos területi lefedettség sem biztató, jól látható a területi centralizálás, ami a Dunántúlon Pécs, a Duna-Tisza között Kecskemét, s Észak-Magyarországon Nyíregyháza és Debrecen vonzáskörzetére koncentrálódik. Budapest folyamatos kínálatot biztosít.

5. ábra: 2014-ben felsőfokú ifjúságsegítő asszisztens képzést indított települések (forrás: saját szerkesztés az Educatio Nonprofit Kft. adatai alapján)

Az ifjúságsegítő asszisztens szakképzésekből a BA képzésekbe való bekerülés elsősorban az andragógus, a csecsemő és kisgyermekgondozó, az óvodapedagógus, a pedagógia, a szociális munka, a szociálpedagógus és a tanító szakokon volt lehetséges³⁸. 2016-tól megváltozik a felsőoktatási kínálat, az andragógia szak megszűnik, helyette közösségi szervezés indul, az eddigi ifjúságsegítő asszisztensi képzést megszüntetni tervezik. A 2016-ban induló képzésben a leg hamarabb megszerezhető diploma időpontja 2019 (de inkább 2020), így felmerül a kérdés, hogy a jelenleg végzett asszisztensek kinek, kiknek is lesznek az asszisztensei. Az FSZ szintjén továbbra sincs szelekció a képzés bementi területén, a jelentkezők nagyobb hányada a képzést jelenleg is maradékelvnek, papírszerzésnek, vagy továbblépési lehetőségnek tekinti.

A szakterületen való továbbtanulás tehát a jövőben elvileg megoldódik, azonban továbbra sem egyértelmű a helyzet az ifjúság szakmai feladatellátás és foglalkoztatás területén.

³⁸ A felsőfokú ifjúságsegítő képzés során a felsőoktatási szakképzettség megszerzéséhez összegyűjtendő kreditek száma: 120 kredit, amelyből: a besorolási szakon való továbbtanulás esetén a beszámítandó kreditek száma legfeljebb 90 kredit, illetve a képzési terület szerinti továbbtanulás esetén beszámítandó kreditek száma legalább 30 kredit (Felsőoktatási Szakképzés KKK, 2012).

IV. AZ IFJÚSÁGSEGÍTŐ BA KÉPZÉS

Az ifjúságsegítő felsőfokú szakképesítés megújítása, egyúttal interprofesszionális képzéssé fejlesztése először egy 2009-es szakmai együttműködésben merült fel. A rendelkezésre álló adatok azt mutatják, hogy a végzett ifjúságsegítők sikeresen megállják helyüket a munkaerőpiacon, mivel azon kevés erre specializált szakemberek közé tartoznak, akik képesek a fiatalokat hozzásegíteni ahhoz, hogy képességeiket kibontakoztatva elkerüljék a támogató közösségből való kiszakadást és a deklasszálódást (Az ifjúságsegítő képzés interprofesszionális fejlesztése, 2012). A kutatás tapasztalatait összefoglaló jelentés (Horváth, 2011) szerint szükséges az ifjúságsegítő képzési rendszer magasabb (BA) szintre való kidolgozása, mely az FSZ (később felsőoktatási szakképzés, FOSZK) mellett jelenhetne meg. Kidolgozásra kerültek a képzési rendszer további elemei (pl.: MA) és lehetséges foglalkozási keretei is (Nagy, 2010).

Ehhez képest a Kormány igen szűk szakmai egyeztetési folyamattal kísérve új képzés indítását dolgozza ki közösségi szervező néven. Az új képzés, ami BA szinten már magasabban képez ifjúsági területtel (is) foglalkozó szakembereket 3 szakirányban gondolkodik:

- kulturális közösségszervező (Cultural Community Coordinator);
- ifjúsági közösségszervező (Youth Community Coordinator);
- humánfejlesztő (Human Developer).

Az alapképzési (BA) szak célja kulturális, humán, közösségi alapú társadalom- és gazdaságszervező munkát végző szakemberek képzése, akik el tudják látni művelődési, egyházi, civil, vállalkozói és nonprofit szervezetek, állami vagy önkormányzati intézmények, integrált, többfunkciós szervezetek, intézmények működtetését, képesek helyi, közösségi szinten a művelődés, az ifjúság, a felnőttképzés társadalmi és gazdasági helyzetének fejlesztésével összefüggő állami feladatellátást megszervezni, meghatározott intézmény szintek esetében azt irányítani. Képesek a közösségi művelődés, az ifjúságsegítés és a humánfejlesztés területén, településeken, intézményekben, szervezetekben, közösségekben és a közösségi művelődés, valamint a felnőttképzés különböző színterein közvetlen tervező, szervező, értékelő, irányító, illetve animátori, koordinátori munkakörök és/vagy feladatok ellátására. A végzettek kellő mélységű elméleti ismeretekkel rendelkeznek a tanulmányaik mesterképzésben történő folytatásához (Közösségszervezés KKK, 2015).

A BA képzés indításához több megválaszolatlan kérdés maradt. Jelenleg maga a megrendelő (a szaktarca) dönt a képzés valamennyi lényeges kérdésében, az ügyfél (a fiatalok és szervezeteik), az elméletalkotók (kutatók), a gyakorlati szakemberek (akik valóban e területen tevékenykednek), a foglalkoztatók (állami háttérintézmények, civil szervezetek stb.) és a képzők (a képzést hirdető és elindító egyetemek) valós bevonása nélkül. Probléma, hogy a képzés tartalmi része hiányos, annak statútuma nem tartalmazza pl.: a személyes ifjúságsegítői szituációk igen tágas terét. A KKK csak most készül, a szak elindulása legjobb esetben is csak 2017-re várható az ígért 2016 helyett, ami maga után vonja azt is, hogy az első képzésen végzetek legkorábban 2020-ban jelenhetnek meg a munkaerő-piacon. Az elképzelések a képzést a bölcsészettudományhoz sorolják (SIC!), holott az európai minta leginkább szociális, sok helyen pedagógiai vagy társadalomtudományi, néhány helyen önálló képzésként meghatározott. Nincs továbbá kidolgozott teljes képzési vertikum, nincsenek a szakmán belül továbblépési lehetőségek (MA, ifjúságügyi interdiszciplináris doktori program), hogy a szakterületre jelentkezőknek és belépőknek tervezhetővé váljék tanulási pályájuk.

V. AZ IFJÚSÁGSEGÍTŐK FOGLALKOZTATÁSA

A BETÖLTHETŐ ÁLLÁSHELYEK

Az Új Ifjúsági Szemlében megjelent 2003 és 2009 között vizsgált adatok alapján a 4 féléves szakképzéssel betölthető foglalkozások: egyéb pedagógusok (szabadidő-szervező, gyermek- és ifjúságvédő, gyermekfelügyelő) kulturális szervező munkatárs, szociális, gyermek- és ifjúságvédelmi ügyintéző (Bíró-Nagy, 2010). Ugyanakkor a KSH, valamint az NFSZ Nemzeti Munkaügyi Hivatal Nemzeti Pályaorientációs Portáljának Támop-2.2.2-12/1. fejezetében az ifjúságsegítő foglalkozás és munkaköreit az alábbiakban határozza meg: gyermek- és ifjúságvédelmi felelős, gyermekvédelmi felügyelő, ifjúsági asszisztens, ifjúsági referens, ifjúságnevelési munkatárs, közösségfejlesztő asszisztens, közösségi asszisztens, közösségi gyermekgondozási tanácsadó, rehabilitációs nevelő, segítő. A képző intézmények ajánlását 2011-ig figyelembe véve a megszerzett képesítéssel betölthető munkakörök: egyéb szakképzett oktató, nevelő, ifjúságsegítő, oktatási asszisztens, egyéb művészeti és kulturális foglalkozású, egyéb ügyintéző. A 2012 évi változás alapján a betölthető munkakörök ifjúságsegítő szakirányon: egyéb szakképzett oktató, nevelő; ifjúságsegítő; oktatási asszisztens; egyéb művészeti és kulturális foglalkozású és egyéb ügyintéző (7. táblázat). Látható, hogy a szakmai ajánlások a munkaerő-piaci igazgatás és a képzőintézmények ajánlása között meglehetősen csekély az átjárás.

betölthető munkakörök	UISZ	KSH, NFSZ	felsőoktatási intézmények 2011-ig	felsőoktatási intézmények 2012-től
szabadidő-szervező, egyéb művészeti és kulturális foglalkozású	X		X	X
kulturális szervező munkatárs	X		X	X
szociális ügyintéző, egyéb ügyintéző	X		X	X
gyermekfelügyelő, egyéb szakképzett nevelő	X		X	X
gyermek- és ifjúságvédő, gyermek- és ifjúságvédelmi felelős	X	X	X	
gyermek- és ifjúságvédelmi ügyintéző	X	X	X	
ifjúsági asszisztens, Ifjúságsegítő		X	X	X
ifjúsági referens, ifjúságsegítő		X	X	X

ifjúságnevelési munkatárs, egyéb szak-képzett oktató, nevelő		X	X	X
közösségfejlesztő asszisztens		X		
közösségi asszisztens		X		
közösségi gyermekgondozási tanácsadó		X		
rehabilitációs nevelő, segítő		X		
oktatási asszisztens			X	X
egyéb ügyintéző			X	X

2. táblázat: Ajánlások az ifjúságsegítő szakképesítéssel betölthető munkakörökre (forrás: saját szerkesztés az Educatio Nonprofit Kft. KSH, NFSZH és az UISZ adatai alapján)

SZOLGÁLTATÁSI HIÁTUSOK

Felmértük azokat a színtereket ahol elsődleges, vagy hangsúlyos célként az ifjúsági feladatok ellátása jelenik meg, illetve hol jelentkezik a szolgáltatás hiánya. Középszinten a leginkább jellemző intézmények az alábbiak:

Az Új Nemzedék Központ Nonprofit Közhasznú Kft. és a Kontaktpont-irodahálózat viszi tovább a korábbi ifjúság szakmai háttér intézmény, a Mobilitás feladatait. Megyei Kontaktpont Irodák a megyeszékhelyeken és a fővárosban két helyen működnek, összesen 20 helyszínen, ahol átlagosan három fő végezte az ifjúságsegítő feladatokat. Mára mindenhol egy-egy státusz maradt meg.

A Gyermejjóléti Szolgálat feladata a gyermejjóléti szolgáltatás biztosítása, amely a gyermekek érdekét védő speciális személyes szolgáltatás. Célja a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődésének, jólétének, a családban történő nevelésének elősegítése, a veszélyeztetettség megelőzése és a kialakult veszélyeztetettség megszüntetése. Ennek érdekében gondozó tevékenységet (különösen családgondozást), ellátások közvetítését (szolgáltatást) és szervező tevékenységet (szervezést) is végez.

A Családsegítő Szolgálat célja a működési területén élő szociális és mentálhigiénés problémák miatt veszélyeztetett, illetve krízishelyzetbe került személyek, családok életvezetési képességének megőrzése, az ilyen helyzethez vezető okok megelőzése, valamint a krízishelyzet megszüntetésének elősegítése. 2011-ben az összes ellátott település négyötöde, a kétezer főnél kisebb lélekszámú falvak 92 százaléka ún. bevont településként részesült a családsegítő- és gyermejjóléti szolgáltatásból, ami annyit jelent, hogy egy központi településen lévő intézmény szervezi a környező, általában kisebb helységeket ellátását (KSH, 2012).

A Család, Esélyteremtési és Önkéntes Házak (CSEÖH) országos hálózata 19 megyei és egy fővárosi esélyteremtési irodából épül fel. A hálózat kiemelt feladatai közé tartozik a társadalmi

attitűdformálás, a meglévő előítéletek leküzdése, az előítéletesség kialakulásának megakadályozása elsődlegesen a gyerekek és az ifjúság körében, az esélyteremtés területén tevékenykedő civil és egyéb szervezetek, valamint az önkormányzatok és munkáltatók közötti partnerség-építés és koordinációs feladatok ellátása, pályázati programok generálása, szakmai műhelyek, képzések, konferenciák, tréningek szervezése (Esélyteremtési Házak, 2015). A hálózat küldetésében ugyan megjelenik az ifjúsági korosztály, azonban a hat fő³⁹ célterületében már csak a gyermek korosztályra összpontosít, a fiatalokkal való munka nem kötelezően ellátandó terület. Az irodákban átlagosan három-három fő biztosítja a szolgáltatást.

A Civil Információs Centrumok szintén megyei szinten megjelenő hálózati rendszer, amelyek feladatát képezi többek között a civil szervezetek működésének szakmai támogatása, fenntarthatóságuk erősítése (Civil Információs Portál, 2015). A CIC-ek szintén a megyeszékhelyeken működtenek irodát, többségében a CSEÖH hálózatával közösen, átlagosan két-két szakemberrel.

A Nemzeti Művelődési Intézet a közművelődési ágazat stratégiai fejlesztő és szolgáltató intézménye, amelynek küldetése a kulturális ágazat szakmai támogatása, együttműködésük megteremtése, az egyenlőtlenségek csökkentése, a magyar társadalom növekedése és fejlődése, a magyarság sikeres jövője érdekében. Megyei hálózati rendszerével közművelődési feladatellátást végez az ország egész területén szakmai-módszertani központként, melynek tevékenységi körében az ifjúsági korosztály, mint célcsoport is megjelenik.

A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat ugyancsak megyei referenci szerkezetet hozott létre, ahol a vidékfejlesztési projektötletek megvalósulását, a projektötletek benyújtásához információs segítséget nyújtanak a lehetséges partnereknek (Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat, 2015).

Emellett kiemelt programokon belül háttérintézmények is foglalkoznak az ifjúsági korosztállyal, mint pl. a KLIK „Köznevelés az iskolában” projektje, vagy a Magyar Vállalkozásfejlesztési Alapítvány fiatalok vállalkozóvá válásának segítésének elősegítése.

Helyben, a települési ifjúsági referensek alkalmazását elsősorban megyei jogú városok képesek biztosítani a terület sokszor a közművelődési, sport, vagy oktatási területekkel összevontan jelenik meg. Emellett néhány kisvárosban is tudnak ifjúsági referenst foglalkoztatni (pl.: Tatán – sportl, Komáromban – kultúrával összevontan).

A megyei módszertani kínálat mellett települési szinten az IKSZT hálózat az, ahol hangsúlyosan jelenik meg az ifjúsági terület (Integrált Községi Szolgáltató Terek, 2015). A vidéki lakosság megtartása érdekében a helyben elérhető alapszolgáltatások körének bővítése, minőségének és hozzáférhetőségének javítása többfunkciós szolgáltató központok létrehozásával, a többnyire kihasználatlan épületek felújítása és műszaki korszerűsítése révén az 5000 fő lakosságszám alatti településeken jelenik meg a szolgáltatás.

A kormányzati törekvések fenti tükrében az ifjúsági terület két szinten jelenik meg: az egyik megyei szolgáltatások, hálózatok, a másik pedig a kistépelülések szintje. A köztes terület: a nagyvárosok és járáások szintje lefedetlen.

³⁹ Az Országos Esélyegyenlőségi Hálózat célcsoportjai a következők: hátrányos megkülönböztetést vagy diszkriminációt elszenvedett, vagy azzal fenyegetett nők, fogyatékkal élő, romák, gyerekek, idősek, hátrányos helyzetű térségekbe élők (Esélyteremtési Házak, 2015).

Ha minden ifjúsági folyamat mellé (IKSZT, Kontaktpont, CSEÖH, NMI, stb) állítanánk egy ifjúságsegítőt, úgy az állami szektorban a betölthető álláshelyek száma kb. 500-600 lenne⁴⁰. Magyarországon 2012-ben 654 családsegítő szolgálat működött, ezek összesen 2.600 főt foglalkoztattak (KSH, 2014). 2010-ben 84 önálló gyermekjóléti szolgáltató, 664 gyermekjóléti szolgálat és 57 gyermekjóléti központ létezett. Az intézmények zöme több települést is ellát, ezáltal a községek és városok 98,5 százalékában volt elérhető a szolgáltatás országszerte. A foglalkoztatottak 92 százaléka diplomás (Statistikai tükör, 2010), ezért még 200-300 fő foglalkoztatásával számolhatunk reálisan. Összevetve ezt 2003-2014 között felvételt nyert hallgatói létszámmal (4.310 fő), láthatjuk optimális esetben is a felvételt nyert hallgatók 20%-a kerülhet be államilag létrehozott és kiépített szakmai hálózatokba, folyamatokba. A fennmaradó majd nyolc tized kerül a nyílt munkaerőpiacra, felsőoktatási intézménybe, jobb esetben a korosztályai foglalkozó civil szervezetekhez. Nem lehet célunk, hogy állami finanszírozással megfelelő képzési háttérrel megszerzett szakmai képességgel a képzett ifjúságsegítők álláskeresővé váljanak, az ország elhagyására kényszerüljenek, vagy méltatlan foglalkoztatási területeken jelenjenek meg, miközben maga a célcsoport, az ifjúsági korosztály a mai napig csak szelektáltan ún. szalámi-elv alapján kapja meg a szükségleteire, problémáira a segítséget. Az ifjúsági szakma által ösztönzött és szorgalmazott szakemberképzési háttér erre a szükségletre adhat(na) választ, amennyiben az valóban a célcsoporttal foglalkozó háttérintézmények, szervezetek, kutatók, képző intézmények együttes gondolkodásával kerül(ne) kidolgozásra.

HIVATKOZÁSOK

- Az ifjúságsegítő képzés interprofesszionális fejlesztése (2012): Támop-5.4.4-09/2-C-2009-0002 http://ifiped.kefo.hu/index.php?option=com_content&view=frontpage&Itemid=1
- Bíró Endre – Nagy Ádám (2009): Ifjúságügy, ifjúsági szakma, ifjúsági munka, Új Ifjúsági Szemle, 26 szám,
- Esélyteremtési házak (2015): www.eselyteremtesihazak.gov.hu
- Farkas Éva (2009): A felsőfokú szakképzés helyzete a hazai oktatási rendszerben, in Fehérvári Anikó, Kocsis Mihály (szerk.): Felsőfokú? Szakképzés?, Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, Budapest
- Fehérvári Anikó – Imre Anna – Tomasz Gábor (2010): Az oktatási rendszer és a tanulói továbbhaladás. in Jelentés a magyar közoktatásról 2010, Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, Budapest
- Felsőoktatási Szakképzés képzési és kimeneti követelmények www.ofi.hu/sites/default/files/attachments/2012_10_29_felsooktatasi_szakkepzes_kkk.pdf
- Horváth Ágnes: Ifjúságsegítő képzés a közeli és távoli jövőben UISZ IX. évfolyam 4. szám, 2011. tél
- KSH (2011): Gyermekvédelmi jelzőrendszer, Statisztikai Tükör V/42, <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/gyermekvedelem10.pdf>
- KSH (2012): Családsegítő szolgálatok 2000–2011, <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/csaladsegito.pdf>
- KSH (2014): Szociális ellátások, szociális védelmi helyzetkép a megyékben 2014. április, <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/regioik/debrecenmiskolcsocialis.pdf>

40 Működő IKSZT: 459 db, CSEÖH pontok 20 db, Kontaktpont Irodák 21 db, NMI 20 db.

- Közösségszervezés alapképzési szak képzési és kimeneti követelmények 2015. június 30-i változata
Nagy Ádám (2010): Ifjúsági szakemberek és szerepek – egy lehetséges képzési rendszer alapjai, in Új Ifjúsági Szemle, VIII/4
- Nagy Ádám (szerk) (2007): Ifjúságsegítés – probléma vagy lehetőség az ifjúság? Palócvilág-Új Mandátum-Belvedere, Szeged-Budapest
- Nagy Ádám – Székely Levente (2008): Az ifjúsági civil világ, Civil Szemle V
- Nagy Ádám, Nizák Péter, Vercseg Ilona (2014): Civil társadalom – Nonprofit Világ, UISZ Alapítvány, Budapest
- Nemzeti Munkaügyi Hivatal (2013): Munkaerő-piaci helyzetkép a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat adatai alapján, Budapest
- Nyugat-magyarországi Egyetem Apáczai Csere János Kar (2015): Felvételi információk, www.nyme.hu/felveteli/?page_id=123
- Reisz Terézia (2012): A felsőfokú szakképzés dilemmái TÁMOP-5.4.4-09-C-2009-0008 „Reflektív szociális képzési rendszer a 21. században” projekt, <http://reflektiv.hu/esemenyek/tananyagfejlesztos-osszehangolasa-a-munkaero-piaci-elvarasokkal-munkaero-piaci-szereplok-bevonasa-a-tananyagfejlesztosbe>
- Székely Levente – Nagy Ádám (2010): A szakmává válás útján, Új Ifjúsági Szemle VIII/4
Az Új Nemzedék Központ honlapja, www.ujnemzedek.com
- Civil Információs Portál, www.civil.info.hu
- A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat honlapja, www.mnvh.eu
- Az Ifjúsági Közösségi Szolgáltató Terek honlapja, www.ikszt.hu

